

عوامل مؤثر بر نیت مهاجرت جوانان روستایی عضو و غیر عضو تعاونی‌های کشاورزی شهرستان مرودشت

اشکان خطیر، کورش رضائی مقدم* و غلامحسین زمانی^۱

(دریافت: ۹۳/۰۷/۲۰؛ پذیرش: ۹۴/۱۱/۱۹)

چکیده

به منظور استفاده از توانایی‌ها و قابلیت‌های جوانان روستایی در راستای توسعه روستایی و کشاورزی لازم است که آن‌ها مناطق روستایی را برای ادامه زندگی خویش برگزینند. این در حالی است که روند حاضر، خروج روزافزون آن‌ها را از نواحی روستایی نشان می‌دهد. این پژوهش با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر نیت مهاجرت جوانان روستایی عضو و غیر عضو تعاونی‌های کشاورزی شهرستان مرودشت به منظور جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه آن‌ها صورت پذیرفت. برای انجام این پژوهش از فن پیمایش و ابزار پرسشنامه استفاده گردید. جامعه آماری تحقیق را کلیه جوانان مرد روستایی شهرستان مرودشت تشکیل دادند. تعداد ۳۷۰ جوان با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده چند مرحله‌ای انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. بر اساس یافته‌ها، میانگین نیت مهاجرت جوانان عضو و غیر عضو تعاونی‌های کشاورزی در یک سال آینده پایین بوده اما در سه الی پنج سال آینده از میانگین نیت مهاجرت بالایی برخوردارند. یافته‌های پژوهش نشان داد رابطه معنی‌داری بین نیت مهاجرت در سه تا پنج سال آینده و متغیرهایی مانند میزان بهره‌مندی از خدمات ترویجی، دانش زراعی، رضامندی از خدمات موجود در روستا، ادراک از شدت تأثیر خشکسالی و مشارکت اجتماعی وجود دارد. در پایان، راهکارهای عملی به منظور کاهش نیت مهاجرت جوانان ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: نیت مهاجرت، جوانان روستایی، تعاونی‌های کشاورزی، شهرستان مرودشت.

۱- به ترتیب دانش آموخته کارشناسی ارشد، دانشیار و استاد بخش ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

*- مسئول مکاتبات، پست الکترونیک: rezaei@shirazu.ac.ir

مهاجرت پدیده‌ای جمعیتی است که در توزیع مجدد جمعیت اثرگذار است. تحرک جمعیت در تاریخ بشر، به جای آنکه استثنا باشد یک قاعده است (Asfaw et al., 2010). این پدیده به‌عنوان حرکت مردم از یک منطقه جغرافیایی به منطقه‌ای دیگر شناخته می‌شود که ممکن است به‌صورت دائمی یا موقت باشد (Adewale, 2005). به‌طور کلی می‌توان مهاجرت را در حالت مهاجرت‌های بین‌المللی یعنی عبور از مرز بین دو کشور و مهاجرت‌های داخلی یعنی عبور از تقسیم‌بندی‌های داخلی یک کشور مشاهده نمود. جریان‌های مختلف مهاجرت در یک کشور شامل روستا - شهر، روستا - روستا، شهر - شهر و شهر - روستا بوده و همچنین جابجایی مردم می‌تواند فصلی (موقت) یا دائمی باشد (Asfaw et al., 2010). مهاجرت روستایی تنها یکی از شکل‌های بی‌شمار تحرک فضایی جمعیت‌ها محسوب می‌شود که جزء مهاجرت‌های انسانی قلمداد می‌شود.

یکی از مهم‌ترین عوامل خالی از سکنه شدن روستاها، پدیده مهاجرت روستایی محسوب می‌شود که می‌تواند موجودیت و بقای مناطق روستایی را که قدمتی تاریخی دارد، به خطر اندازد. در کشورهای در حال توسعه و از جمله ایران، مهاجرت از روستا به شهر در زمره‌ی مهم‌ترین مسائل اقتصادی و اجتماعی به شمار می‌آید (قاسمی اردهانی، ۱۳۸۵). مروری بر توزیع تاریخی جمعیت در شهرها و روستاها نشان از آن دارد که درصد روستانشینی در ایران از ۶۸/۶ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۳۱/۳ درصد در سال ۱۳۸۵ تقلیل یافته است (قاسمی سیانی، ۱۳۸۸). این در حالی است که هم‌اکنون ۶۴ درصد جمعیت کشورهای در حال توسعه روستانشین هستند؛ که این میزان برای کل جهان، ۵۷ درصد می‌باشد (موثقی جدیدی و خاتون آبادی، ۱۳۸۸). با توجه به اینکه نسبت روستانشینی در ایران از میزان جهانی و حتی از میزان آن در کشورهای در حال توسعه کمتر است، می‌توان دریافت که مهاجرت روستاییان به شهرها در ایران به‌شدت در حال فزونی بوده است و بر رونق پدیده شهرنشینی افزوده است. تمامی شواهد و مدارک حاکی از آن است که جوانان بیش از دیگر گروه‌های سنی، تن به مهاجرت می‌دهند. بر اساس سرشماری مرکز آمار ایران، گروه‌های سنی ۱۵ تا ۳۴ سال دامنه سنی است که بیشترین میزان مهاجران روستایی را تشکیل می‌دهند. در این بین

گروه سنی ۲۴-۲۰ سال هم در بین زنان و هم مردان بالاترین میزان گروه سنی مهاجر را به خود اختصاص داده است (قاسمی سیانی، ۱۳۸۸).

پیامد مهاجرت مردم جوان به‌عنوان "فرار مغزها" خطری برای توسعه اقتصادی، شهرت و آوازه مناطق روستایی است (Stockdale, 2006). روضانیان مهم‌ترین عامل مؤثر بر سالخوردگی جمعیت شاغل در بخش کشاورزی را مهاجرت دانسته است. از آنجاکه اکثر مهاجران (روستایی) را جوانان جوانی کار تشکیل می‌دهند، در نتیجه نوعی عدم تعادل از نظر ساختار سنی بین جمعیت شاغل در مناطق شهری و روستایی پدید آمده است، این عدم تعادل به‌صورت سالخوردگی شدن جمعیت کشاورز جلوه‌گر می‌شود (روضانیان، ۱۳۸۰). مهاجرت جوانان از مناطق روستایی فشار بیشتری بر دوش کشاورزان بر جای می‌گذارد، به‌گونه‌ای که امکان اندکی برای کشاورزان وجود دارد که از کمک بیشتری بهره‌مند شوند. بنابراین باید مدت زمان بیشتری کار کرده، که منجر به کاهش مقداری از وقت آن‌ها برای اختصاص به اوقات فراغت یا مشارکت در فعالیت‌های مختلف اجتماعی می‌شود (Adewale, 2005). در اثر این پدیده، بسیاری از زمین‌های کشاورزی به دلیل رها شدن و عدم کشت، به زمین بایر تبدیل خواهد شد که امکان استفاده مجدد از آن در آینده دچار مشکل می‌شود. همچنین با توجه به آنکه جوانان بیشترین گروه مهاجران هستند، این مسأله به کهنسال شدن جمعیت کشاورز می‌انجامد و با این اتفاق، افراد کهنسال توانایی چندانی برای کشاورزی گسترده نخواهند داشت و به اقتصاد و کشاورزی معیشتی و تولید محدود، بسنده می‌کنند (قاسمی سیانی، ۱۳۸۸). نتایج تحقیق رنجبر حاکی از آن است که با افزایش سن کشاورزان، میزان توجه آنان به امور پایداری کاهش یافته و کمتر به دنبال کسب اطلاعات لازم در این زمینه می‌روند و دانش کمی در ارتباط با پایداری دارند (رنجبر، ۱۳۸۸). بنابراین، مهاجرت جوانان روستایی به‌عنوان کشاورزان بالقوه، تهدیدی جدی برای رسالت ترویج و آموزش کشاورزی در زمینه‌ی پایداری فعالیت‌های کشاورزی محسوب می‌شود. همچنین، برخی تحقیقات نیز به همبستگی منفی بین سن کشاورزان و پذیرش نوآوری‌ها اشاره نموده‌اند (Abd-Elia et al., 1981; Clay et al., 1998; Rezvanfar et al., 2009; صبور و همکاران، ۱۳۹۳) که بر این اساس، با خروج جوانان از چرخه فعالیت‌های کشاورزی، میانگین سن کشاورزان افزایش می‌یابد و پذیرش نوآوری‌ها از سوی آنان با

کشاورز و همکاران (۱۳۸۹) نشان داد که وقوع خشکسالی و محدود شدن فرصت‌های شغلی روستا، موجب رواج پدیده بیکاری در میان اعضای خانوار روستایی شده است. این رخداد می‌تواند عاملی مهم در شکل‌گیری و تقویت نیت مهاجرت باشد. از کجا تمایل مهاجرت بین دو طبقه فقیر و غنی را متفاوت ارزیابی کرده است. در میان اغنیا، خانواده‌ها با تمام اعضای خود مهاجرت می‌کنند اما این پدیده به ندرت در میان طبقه آسیب‌پذیر مشاهده می‌شود. افراد در خانواده‌های فقیر، نسبتاً به منظور یافتن فرصت‌های شغلی بهتر، مهاجرت می‌کنند. مهاجرت طبقه غنی معمولاً با انگیزه اقتصادی روی نمی‌دهد، بلکه اغلب برای رفع نیازهای ثانویه نظیر کسب تحصیلات بالاتر برای فرزندانشان اتفاق می‌افتد (Azkia, 2005).

بر اساس سایر پژوهش‌ها، سازه‌های مؤثر بر نیت مهاجرت‌های روستایی بر مبنای ویژگی‌های فردی، ویژگی‌های خانوادگی، عوامل اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، طبیعی و کشاورزی و زیرساختی در جدول ۱ آورده شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود متغیرهای عوامل اقتصادی شامل سطح درآمد و کمبود آن، بیکاری، کمبود فرصت اشتغال و یافتن شغل، میزان اراضی و کمبود زمین زراعی، متغیرهای عوامل اجتماعی و فرهنگی دربرگیرنده کسب تحصیلات بالاتر، روابط با دوستان و خویشاوندان مهاجر (شبکه مهاجرت)، نگرش سایر افراد به مهاجرت، وضعیت اجتماعی کشاورزان، اهمیت کشاورزی در آینده، پیوند اجتماعی، مشارکت اجتماعی و احساس تعلق به محل سکونت، متغیرهای ویژگی‌های فردی شامل جنسیت، سن، سطح تحصیلات و وضعیت تأهل، متغیرهای ویژگی‌های خانوادگی شامل سطح تحصیلات والدین، بعد خانوار، شغل اصلی خانواده، مدت اقامت در روستا و تعداد اعضای مهاجر خانوار، متغیر عامل طبیعی و کشاورزی شامل خشکسالی و کمبود آب، و متغیر عامل زیرساختی و توسعه‌یافتگی شامل رضامندی از امکانات رفاهی، بهداشتی، تفریحی و آموزشی می‌باشند.

نیت مهاجرت به عنوان پتانسیل بالقوه مهاجرت، می‌تواند نقش بسزایی در به فعلیت رسیدن مهاجرت واقعی، ایفا نماید. به‌گونه‌ای که در آینده نه‌چندان دور می‌توان انتظار داشت که افراد نیت خود را به عمل تبدیل نموده و رهسپار مکانی دیگر شوند. بر این اساس، کسب دانش در مورد عوامل مؤثر بر نیت مهاجرت، به ایجاد درک کامل‌تری از اینکه چرا افراد مهاجرت می‌کنند، کمک خواهد کرد. لذا لازم است قبل از آنکه

چالش مواجه می‌شود. فعالیت ترویج کشاورزی و اجرای اثربخش برنامه‌های آن در صورتی موفقیت‌آمیز خواهد بود که مخاطبانی جوان و باسواد در پیش رو داشته باشد و در صورت خروج جوانان از مناطق روستایی، یکی از منابع ارزشمند فعالیت‌های کشاورزی از چرخه خارج می‌گردد. در مجموع، مطالعات فوق از این فرض که مهاجرت جوانان روستایی می‌تواند صدمات جبران‌ناپذیری بر پیکره بخش کشاورزی وارد کند، حمایت می‌کنند.

بر اساس نظر کییان، فرآیند مهاجرت شامل چندین مرحله است. رُسی به نقل از وی بیان می‌کند این مراحل شامل تمایل به مهاجرت، نیت یا برنامه برای مهاجرت و در نهایت عمل مهاجرت بوده و در این مراحل، قرار گرفتن نیت یا برنامه برای مهاجرت، قبل از مهاجرت واقعی بر این مسئله دلالت دارد که عمل مهاجرت، به‌طور مستقیم تحت تأثیر نیت یا برنامه برای مهاجرت قرار می‌گیرد. همچنین در ادبیات روانشناسی اجتماعی، نیت به‌عنوان بهترین پیش‌بینی‌کننده رفتار شناخته می‌شود (Keban, 1993). بیشتر مطالعات انجام شده در زمینه‌ی مهاجرت‌های روستایی نشان می‌دهد که انگیزه‌ی مهاجران اقتصادی است و مهاجرت با ملاحظات اقتصادی انجام می‌شود. مطالعات مزبور، هم عوامل اقتصادی جذب در شهر و هم عوامل اقتصادی رانش در روستا را مورد تأکید قرار می‌دهند. تحصیلات جوانان روستایی از جمله عوامل اجتماعی - فرهنگی است که جوانان را آماده می‌سازد تا به راحتی مهاجرت کنند (لهسایی‌زاده، ۱۳۶۸). نتایج تحقیق علی بیگی و همکاران (۱۳۸۸) بیانگر آن است که متغیرهای نگرش نسبت به شغل کشاورزی، سن، سطح تحصیلات، میزان رفت‌وآمد به شهر، روابط بین فردی، میزان اختلافات خانوادگی و ساختار خانواده از عوامل مؤثر بر میزان تمایل به مهاجرت جوانان روستایی به شهر بودند (علی بیگی و همکاران، ۱۳۸۸). بر اساس پژوهش دیگری، یکی از پاسخ‌های افراد نسبت به خشکسالی مهاجرت است، که پاسخی غیر فنی به شرایط خشکسالی می‌باشد. بر طبق این پژوهش، مهاجرت یکی از بحث بر انگیزترین مباحث اجتماعی در دوران خشکسالی می‌باشد به‌نحوی که بسیاری از محققان، از آن به‌عنوان راهکاری برای گریز از بحران خشکسالی یاد کرده‌اند (کشاورز، ۱۳۸۴). فاطمی و کرمی (۱۳۸۹) در پژوهشی که در خصوص واکاوی علل و اثرات خشکسالی صورت دادند، از مهاجرت روستاییان به شهر به‌عنوان یکی از پیامدهای اجتماعی یاد کرده‌اند. همچنین نتایج تحقیق

عوامل مؤثر بر نیت مهاجرت جوانان روستایی عضو و غیر عضو تعاونی‌های...

روستاییان به‌ویژه جوانان روستایی اقدام به مهاجرت کنند، دلایل و ریشه‌های آن شناسایی شده و بر اساس آن تدابیر لازم اتخاذ گردد. جوانان روستایی به‌عنوان کشاورزان بالقوه و آتی جامعه روستایی، می‌توانند مخاطبان ترویج و آموزش کشاورزی قلمداد شوند که موفقیت ترویج و آموزش کشاورزی در انجام رسالت خویش، می‌تواند در گرو داشتن چنین مخاطبانی باشد. هدف کلی این تحقیق، شناسایی عوامل مرتبط با نیت مهاجرت در بین جوانان روستایی عضو و غیر عضو تعاونی‌های کشاورزی شهرستان مرودشت به‌منظور ارائه راهکارها برای جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه آن‌ها می‌باشد.

جدول ۱- تعیین کننده‌های نیت مهاجرت از مناطق روستایی

عوامل	متغیرها	پژوهشگران
اقتصادی	سطح درآمد و کمبود درآمد	Bjaranson & Thorlindson, 2006; Moon <i>et al.</i> , 2003; De Jong, 2000; Gubhaju & De Jong, 2009; Liao, 2001; Garasky, 2002
	بیکاری، کمبود فرصت اشتغال و یافتن شغل	Bjaranson & Thorlindson, 2006; Thissen <i>et al.</i> , 2010; Seyfrit <i>et al.</i> , 2010; Drozdzewski, 2008, Garasky, 2002; Neto & Mullet, 1998
	میزان اراضی و کمبود زمین زراعی	De Jong, 2000; Rahman <i>et al.</i> , 2007; Shivashankara & Siddegowda, 2010; Meng, 2009; Zhang & song, 2003; Lu & Song, 2006
اجتماعی - فرهنگی	کسب تحصیلات بالاتر	Azkiya, 2005; Thissen <i>et al.</i> , 2010; Seyfrit <i>et al.</i> , 2010; Blessing, 2005; Drozdzewski, 2008; Garasky, 2002
	روابط با دوستان و خویشاوندان مهاجر	De Jong, 2000; Neto & Mullet, 1998
	نگرش سایر افراد به مهاجرت	De Jong, 2000; Gubhaju & De Jong, 2009
	وضعیت اجتماعی کشاورزان	Bjaranson & Thorlindson, 2006
	اهمیت کشاورزی در آینده	Bjaranson & Thorlindson, 2006
	پیوند اجتماعی	Bjaranson & Thorlindson, 2006; Seyfrit <i>et al.</i> , 2010; Liao, 2001
	مشارکت اجتماعی	Liao, 2001
	احساس تعلق به محل سکونت	Pretty <i>et al.</i> , 2006; Liao, 2001
	حمایت اجتماعی	Pretty <i>et al.</i> , 2006
	حس اجتماعی	Pretty <i>et al.</i> , 2006
ویژگی‌های فردی	نگرش مثبت و منفی به تأثیر IT	Moon <i>et al.</i> , 2010
	جنسیت	Bjaranson & Thorlindson, 2006; Thissen <i>et al.</i> , 2010; Seyfrit <i>et al.</i> , 2010; De Jong, 2000; Blessing, 2005; Garasky, 2002
	سن	Bjaranson & Thorlindson, 2006; Moon <i>et al.</i> , 2010; Vogt <i>et al.</i> , 2003; Gubhaju & De Jong, 2009; Blessing, 2005; Liao, 2001
	سطح تحصیلات	Thissen <i>et al.</i> , 2010; Song <i>et al.</i> , 2009; De Jong, 2000; Gubhaju & De Jong, 2009; Blessing; Browne, 2010; Meng, 2009
	وضعیت تأهل	De Jong, 2000; Song <i>et al.</i> , 2006; Liao, 2001; Blessing, 2005
ویژگی‌های خانوادگی	سطح تحصیلات والدین	Bjaranson & Thorlindson, 2006; Garasky, 2002
	بعد خانوار	Garasky, 2002; Moon <i>et al.</i> , 2010; Blessing, 2005; Rahman <i>et al.</i> , 2007
	شغل اصلی خانوار	De Jong, 2000; Garasky, 2002; Rahman <i>et al.</i> , 2007
	مدت اقامت در روستا	Bjaranson & Thorlindson., 2006; Vogt <i>et al.</i> , 2003, De Jong, 2000
توسعه‌یافتگی و زیرساختی	تعداد اعضای مهاجر خانوار	Bjaranson & Thorlindson, 2006; Drozdzewski, 2008; Garasky, 2002
	رضامندی از امکانات رفاهی، بهداشتی، تفریحی و آموزشی	Vogt <i>et al.</i> , 2003; De Jong, 2000; Gubhaju & De Jong, 2009
عوامل طبیعی - کشاورزی	خشکسالی و کمبود آب	Paul, 1998; Barrios <i>et al.</i> , 2006

روش پژوهش

در این مطالعه، از تحقیق پیمایشی برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شد. مطالعه حاضر هر دو دسته تحقیقات پیمایش توصیفی و تبیینی را در بر می‌گیرد. تحقیق پیش رو از لحاظ هدف، کاربردی است بدین دلیل که نتایج آن منجر به روشن شدن دلایل نیت مهاجرت جوانان روستایی خواهد شد. بنابراین سیاستمداران و مسئولان قادر خواهند بود از دست آوردهای آن به‌منظور تدوین راهکارهایی برای جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه جوانان از مناطق روستایی بهره‌جویند. این پژوهش در شهرستان مرودشت از شهرستان‌های شمالی استان فارس، به فاصله ۴۵ کیلومتری از مرکز استان صورت پذیرفت. شهرستان مرودشت به‌عنوان یکی از مهم‌ترین قطب‌های تولیدکننده محصولات کشاورزی در استان فارس، از جایگاه ویژه‌ای در این عرصه، برخوردار می‌باشد. بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵، پس از شهرستان شیراز، بیشترین میزان نرخ مهاجرت از مناطق روستایی به شهرستان تابعه در طول ده سال، در شهرستان مرودشت صورت پذیرفته است (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۶).

به‌منظور جمع‌آوری داده‌ها، از پرسشنامه‌ای که حاوی سؤالات بسته بود، بهره برده شد. جامعه آماری این تحقیق بر اساس تعریف سازمان ملی جوانان از جوان که این گروه سنی را در دامنه سنی ۱۶ تا ۲۸ سال قرار داده است، جوانان مرد روستایی ۱۶ تا ۲۸ سال شهرستان مرودشت تشکیل دادند. دلیل مد نظر قرار دادن جوانان مرد به این دلیل بود که در اغلب مناطق روستایی ایران به دلیل وجود هنجارهای اجتماعی - فرهنگی و هنجارهای خانوادگی، جوان مرد به میزان قابل توجهی نسبت به جوان زن دست به مهاجرت می‌زند. بر اساس سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۸۵، تعداد جوانان مرد این شهرستان حدود ۳۱ هزار نفر برآورد شد (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵). جوانان مورد مطالعه، در قالب دو گروه عضو و غیر عضو تعاونی‌های کشاورزی مورد مطالعه قرار گرفتند. به‌منظور انتخاب جوانان مورد مطالعه در پژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی‌شده چند مرحله‌ای استفاده گردید. برای نمونه‌گیری جوانان از تعاونی‌های کشاورزی (مجموعاً ۴۸ تعاونی، ۲۷ تعاونی دارای کمتر از ده عضو جوان و ۲۱ تعاونی دارای بیش از ده عضو جوان) بدین ترتیب عمل شد که از تعاونی‌های کشاورزی دارای بیش از ده عضو جوان، تعداد ۱۵ تعاونی به‌صورت تصادفی انتخاب شد که از هر کدام تعداد ۷ جوان انتخاب شدند. از تعاونی‌های

کشاورزی دارای کمتر از ده عضو جوان، تعداد ۱۶ تعاونی به‌صورت تصادفی انتخاب گردید که از هر تعاونی تعداد ۴ جوان انتخاب شدند. برای نمونه‌گیری جوانان غیر عضو تعاونی‌های کشاورزی از همان روستاهایی نمونه‌گیری صورت گرفت که جوانان عضو تعاونی‌های کشاورزی انتخاب شدند. با استفاده از جدول کرجسی و مورگان (Krejcie & Morgan, 1970) در مجموع تعداد ۳۷۰ جوان (۱۷۰ جوان عضو تعاونی و ۲۰۰ جوان غیر عضو) برای تحقیق برگزیده شدند. روایی صوری ابزار تحقیق توسط جمعی از اساتید بخش ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز مورد تأیید قرار گرفت. سپس یک مطالعه راهنما به‌منظور تعیین آلفا کرونباخ با تکمیل ۴۰ پرسشنامه از افراد خارج از جامعه آماری (شهرستان ارسنجان)، برای تأیید پایایی پرسشنامه، انجام شد. پایایی ضرایب کرونباخ آلفا برای متغیرهای با مقیاس نسبی از ۰/۹-۰/۶۶ متغیر بود. درنهایت، پرسشنامه بر اساس مطالعه راهنما بازبینی شد و برای جمع‌آوری داده‌های این پژوهش مورد استفاده قرار گرفت. پس از جمع‌آوری داده‌ها، اطلاعات به‌دست‌آمده از تکمیل پرسشنامه‌ها، با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۸ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

تعریف و نحوه سنجش متغیرهای مورد استفاده در این مطالعه به شرح جدول ۲ می‌باشد.

یافته‌ها و بحث

نمونه مورد مطالعه را جوانان مرد تشکیل دادند. نتایج حاصل از توصیف سن پاسخگویان نشان داد که میانگین سن نمونه مورد مطالعه برابر با ۲۲/۸ سال (انحراف معیار ۳/۰۵) بوده است. همچنین میانگین سابقه کار کشاورزی پاسخگویان ۴/۶۶ سال (انحراف معیار ۱/۵۹) است. حداقل سابقه کار کشاورزی پاسخگویان ۲ سال و حداکثر آن ۹ سال است (جدول ۳). دو متغیر دیگر از ویژگی‌های فردی که مورد بررسی قرار گرفت، دانش زراعی و میزان بهره‌مندی جوانان روستایی از فعالیت‌های ترویجی بود. میانگین دانش زراعی افراد، ۹/۴۳ (انحراف معیار ۲/۶۳) می‌باشد. همچنین، کمترین نمره دانش زراعی افراد ۳ و بیشترین آن ۱۷ می‌باشد. شایان ذکر است، میانگین نمره دانش زراعی جوانان (۹/۴۳) از میانگین دامنه (۱۴) کمتر می‌باشد. میانگین نمره بهره‌مندی از فعالیت‌های ترویجی نیز ۱۱/۵۲ (انحراف معیار ۳/۷۶) بوده است. کمترین و بیشترین نمره بهره‌مندی از فعالیت‌های ترویجی به ترتیب، ۲ و ۹ بود. نکته حائز اهمیت، کمتر بودن

بهره‌مندی جوانان روستایی از فعالیت‌های ترویجی نسبت به میانگین دامنه است. نتایج حاصل از بررسی توزیع فراوانی جوانان بر اساس وضعیت اشتغال نشان داد که ۲۵ نفر (۶/۸ درصد) از نمونه مورد مطالعه دانش‌آموز، ۶۲ نفر (۱۶/۸ درصد) از آن‌ها دانشجو، ۴۱ نفر (۱۱/۱ درصد) از جوانان، کشاورز (زراعت کار) و همچنین، بیش از نیمی از جوانان، با تعداد ۲۴۲ نفر (۶۵/۳ درصد) کارگر خانوادگی بودند. در بررسی میانگین چهار سطح انگیزشی پاسخگویان، نتایج مبین آن است که انگیزه‌های زیستی، هویتی، آرمانی و کامرانی به ترتیب با میانگین ۹/۴۳، ۸/۷۴ و ۸/۴۶ در رتبه‌های اول تا چهارم قرار دارند. با توجه به این یافته، مهم‌ترین انگیزه جوانان روستایی از مهاجرت، انگیزه زیستی می‌باشد.

نتایج همچنین حاکی از آن بود که معاش اکثر خانوارهای جوانان به کمک زراعت تأمین می‌شود. به‌گونه‌ای که ۸۸/۹ درصد از جوانان و خانوارهای آنان از طریق زراعت امرار معاش کرده و ۱۱/۱ درصد از جوانان و خانوارهای آنان، از طریق دامداری به امرار معاش پرداخته بودند. بر اساس یافته‌ها، میانگین میزان مالکیت اراضی خانوارهای جوانان، ۶/۶۵ هکتار (با انحراف معیار ۴/۷۵) به دست آمد. بیشترین میزان اراضی ۲۱ هکتار و کمترین آن صفر هکتار بود. متغیر مورد بررسی دیگر، درآمد خانوار جوانان در سال ۸۹ می‌باشد. مطابق با یافته‌ها، میانگین درآمد خانوار ۵۰/۰۳ میلیون ریال (با انحراف معیار ۲/۶۶) و حداقل و حداکثر میزان درآمد به ترتیب ۱۰/۵ و ۱۴۰ میلیون ریال بوده است. همچنین بر طبق یافته‌ها، میانگین بعد خانوار جوانان حدود ۵، حداقل اعضای خانوار جوانان ۲ و حداکثر آن ۹ نفر می‌باشد. میانگین تعداد اعضای مهاجر خانوار جوانان نیز، حدود یک نفر برآورد شد. بیشترین تعداد اعضای مهاجر خانوار جوانان روستایی ۴ نفر و کمترین آن صفر بود. نوع مالکیت اراضی به صورت‌های مختلفی مشاهده شد که از جمله آن‌ها می‌توان به مالکیت فردی اشاره نمود. در این نوع مالکیت، جوان یا خانوار وی مالک زمین است. روش‌های دیگر کار بر روی زمین کشاورزی به این صورت بود که فرد یا زمین را اجاره کرده و اجاره‌بها پرداخت می‌کند یا گروهی از آن‌ها نیز به صورت سهم‌بری، روی زمین کار می‌کنند. و مالکیت دسته دیگر بر زمین خویش به صورت موقوفی می‌باشد. بیشترین درصد افراد، یعنی ۲۹۲ نفر (۷۸/۹ درصد) مالک زمین‌هایشان بودند و کمترین فراوانی نیز ۱۴ نفر (۳/۸) از جوانان یا خانوار ایشان بودند که به صورت اجاره‌داری بر زمین زراعی فعالیت داشتند.

نیت مهاجرت به‌عنوان متغیر وابسته در این پژوهش به دو صورت کوتاه‌مدت (در یک سال آینده) و بلندمدت (در سه الی پنج سال آینده) موردسنجش قرار گرفت. بر اساس یافته‌های جدول ۴، میانگین نیت مهاجرت در یک سال آینده ۳/۸ بوده که کمترین آن صفر و بیشترین آن ۱۲ می‌باشد. با در نظر گرفتن میانگین دامنه (۶)، میانگین نیت مهاجرت در یک سال آینده از میانگین دامنه کمتر است. همچنین میانگین نیت مهاجرت در سه الی پنج سال آینده ۷/۲۸ بوده که کمترین آن صفر و بیشترین آن ۱۲ است. با مقایسه میانگین نیت مهاجرت در سه الی پنج سال آینده با میانگین دامنه (۶)، واضح است که این میانگین، از میانگین دامنه بالاتر می‌باشد. بنابراین، جوانان به‌احتمال بیشتر، در سه الی پنج سال آینده، قصد مهاجرت دارند.

رابطه بین سازه‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی - روانی با

نیت مهاجرت نمونه مورد مطالعه

نتایج حاصل از همبستگی پیرسون بین متغیرهای فردی و نیت مهاجرت در بین نمونه مورد مطالعه نشان داد که از بین متغیرهای فردی، سطح تحصیلات، انگیزه‌های زیستی، کامرانی و آرمانی مهاجرت دارای همبستگی مثبت و معنی‌دار و میزان بهره‌مندی از فعالیت‌های ترویجی، دانش زراعی، رضامندی از خدمات موجود در روستا، نگرش به امنیت مشاغل روستایی و نگرش به وضعیت کشاورزی در آینده رابطه منفی و معنی‌دار با نیت مهاجرت در سه الی پنج سال آینده دارند. انگیزه زیستی همبستگی مثبت و معنی‌داری با نیت مهاجرت در یک سال آینده دارد. رابطه مثبت و معنی‌دار بین سطح تحصیلات و نیت مهاجرت در سه الی پنج سال (I=۰/۲۵، P=۰/۰۰۱) حاکی از آن است که با افزایش سطح تحصیلات جوانان، نیت مهاجرت افزایش یافته است. می‌توان گفت با افزایش سطح تحصیلات، اطلاعات فرد در مورد اشتغال افزایش یافته و توانایی وی برای شناسایی بهتر فرصت‌های شغلی افزایش می‌یابد. همچنین در مناطق روستایی، فرصت‌های اشتغال به‌اندازه کافی وجود ندارد که پاسخگوی نیاز افراد تحصیل کرده باشد. نتایج به‌دست‌آمده از مطالعات انجام‌شده توسط سانگ و همکاران (Song et al., 2009)، گوبجاجو و دی‌یانگ (Gubhaju & De Jong, 2009)، بلسینگ (Blessing, 2005)، منگ (Meng, 2009) و برون (Browne, 2010) از رابطه حاصل بین سطح تحصیلات و نیت مهاجرت در این تحقیق حمایت می‌کند.

جدول ۲- متغیرهای مورد مطالعه و نحوه سنجش آن‌ها در قالب تعاریف کارکردی و مفهومی	
متغیرها [*]	تعاریف کارکردی و مفهومی
نیت مهاجرت	منظور از آن، قصد فرد جوان برای ترک جامعه روستایی خویش و حرکت به شهر، به صورت دائم و در کوتاه مدت (یک سال آینده) و میان مدت (سه الی پنج سال آینده) می‌باشد. که با یک شاخص با سؤالاتی نظیر احتمال عملی کردن برنامه مهاجرت به شهر، قطعی بودن تصمیم برای ماندن در روستا در کوتاه و میان مدت سنجیده شد.
سازه‌های فردی	
انگیزه مهاجرت	منظور عواملی می‌باشد که فرد، به خاطر دستیابی به آن‌ها تصمیم به مهاجرت خواهد گرفت. این انگیزه-ها شامل انگیزه زیستی (کسب درآمد بیشتر، یافتن شغل موردعلاقه و...)، انگیزه هویتی (بالا رفتن موقعیت اجتماعی فرد، داشتن زندگی آبرومندانه تر و...)، انگیزه کامرانی (استفاده از امکانات ورزشی، شرکت در جشن و گردهمایی‌ها و ...) و انگیزه آرمانی (وجود فرصت برای فعالیت‌های اقتصادی، تصمیم‌گیری بهتر در مورد آینده فرزندان و...) بودند.
میزان بهره‌مندی از فعالیت‌های ترویجی	با تعدادی سؤال از جوانان، در رابطه با میزان مشارکت آن‌ها در کلاس‌های ترویجی، تعداد بازدید آنان از مزارع نمایشی، تعداد ملاقات با کارشناسان کشاورزی و مروجان و... در یک سال گذشته سنجیده شد.
دانش زراعی	منظور از این متغیر میزان آگاهی فرد از عملیات کشاورزی در مراحل مختلف کاشت، داشت و برداشت گندم می‌باشد. این متغیر با تعدادی سؤال مرتبط سنجیده شد.
نگرش به وضعیت اجتماعی کشاورزان و روستاییان	این متغیر با یک مقیاس با سؤالات مرتبط (نظر جوانان در مورد موقعیت اجتماعی روستاییان، جایگاه کشاورزان در جامعه، نقش کشاورزان در پیشرفت جامعه و ...) سنجیده شد.
رضامندی از خدمات موجود در روستا	این متغیر بر اساس میزان رضایت جوانان از خدمات (آموزشی، بهداشتی، فرهنگی و ارتباطی) موجود در روستا با توجه به فراهم بودن، هزینه و کیفیت این خدمات با سؤالات مرتبط سنجیده شد.
نگرش به امنیت مشاغل روستایی	این متغیر با یک شاخص با سؤالات مرتبط (نظر جوانان در مورد امکان یافتن شغل در روستا، مناسب بودن درآمد مشاغل روستایی، انتخاب کردن شغل دلخواه در روستا و ...) سنجیده شد.
نگرش به وضعیت کشاورزی در آینده	بر اساس سؤالاتی مرتبط (امکان کسب ثروت به وسیله شغل کشاورزی، میزان تمایل برای ادامه دادن کشاورزی و...) سنجیده شد.
سازه‌های خانوادگی	
سطح فناوری مورد استفاده در زراعت	سطح به‌کارگیری فناوری (کودپاش، بذرپاش، لولر، کولتیواتور، ردیف‌کار، خطی کار، کمبینات و کودهای ریزمغذی) در مورد محصولات زراعی بر اساس میزان استفاده خانوار، سنجیده شد.
شدت تأثیر خشکسالی	این متغیر با تعدادی سؤالات مرتبط در رابطه با تأثیر خشکسالی بر خانوار جوانان (شدت تأثیر خشکسالی در رابطه با کاهش تولیدات کشاورزی، کاهش میزان درآمد و ...) سنجیده شد.
سازه‌های اجتماعی - روانی	
پیوند اجتماعی	منظور درجه‌ای است که فرد نسبت به اعضای جامعه محلی، یکپارچه شده است (Pretty <i>et al.</i> , 2006) این متغیر بر اساس سؤالات مرتبط (میزان صحبت با کشاورزان در مورد مسائل کشاورزی، میزان ارتباط با افراد کلیدی روستا و...) سنجیده شد.
مشارکت اجتماعی	منظور از مشارکت اجتماعی، تعهدی است که فرد در نقش‌های مختلف در ارتباط با دیگران دارد. (Liao, 2001). این متغیر به وسیله سؤالاتی (میزان همکاری در فعالیت‌های گروهی، میزان مشارکت در جشن‌ها و مراسم مذهبی و...) سنجیده شد.
احساس تعلق به محل سکونت	منظور میزان علاقه‌ای است که فرد به محل سکونت خویش دارد. با سؤالاتی مرتبط (میزان دوست داشتن محل سکونت، میزان وابستگی به محل سکونت و ...) سنجیده شد.
حمایت اجتماعی	میزان همبستگی، همکاری و کمکی است که در میان مردم روستا وجود دارد. این متغیر در این پژوهش با سؤالاتی (امکان قرض گرفتن پول از اهالی روستا، کمک دوستان و اهالی روستا در صورت نیاز و...) سنجیده شد.
حسن اجتماعی	منظور از این متغیر آن است که فرد، خود را جزء طبقه، دسته، گروه و جامعه‌ای بداند. در اینجا منظور آن است که جوان روستایی خود را جزئی از اعضای جامعه روستایی بداند. برای سنجش این متغیر از سؤالاتی (میزان احساس خوشایند از روستایی بودن، میزان علاقه برای روستایی ماندن و ...) استفاده شد.
دیدگاه سایر افراد به مهاجرت	منظور، تأثیر دید سایر افراد در فرد پاسخگو، به ماندن یا ترک محل زندگی خویش می‌باشد. این متغیر با سؤالاتی مانند نظر اعضای خانواده، دوستان، اقوام و ... نسبت به مهاجرت، سنجیده شد.

* : متغیرهای مربوط با استفاده از طیف پنج گزینه‌ای لیکرت سنجیده شدند.

عوامل مؤثر بر نیت مهاجرت جوانان روستایی عضو و غیر عضو تعاونی‌های...

جدول ۳- توصیف برخی ویژگی‌های فردی و خانوادگی نمونه مورد مطالعه

متغیر	میانگین*	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
سن (سال)	۲۲/۸	۳/۰۵	۱۶	۲۸
سابقه کار کشاورزی (سال)	۴/۶۶	۱/۵۹	۲	۹
دانش زراعی	۹/۴۳	۲/۶۳	۳	۱۷
بهره‌مندی از فعالیت‌های ترویجی	۱۱/۵۲	۳/۷۶	۲	۹
درآمد سال ۸۹ (میلیون تومان)	۵/۰۳	۲/۶۶	۱/۵	۱۴
بعد خانوار	۵/۱۲	۱/۶۷	۲	۹
تعداد اعضای مهاجر خانوار	۱/۱۴	۰/۹۸	۰	۴
میزان مالکیت اراضی (هکتار)	۶/۶۵	۴/۷۵	۰	۲۱
انگیزه زیستی مهاجرت	۹/۴۳	۲/۷۳	-	-
انگیزه هویتی مهاجرت	۹	۱/۹	-	-
انگیزه کامرانی مهاجرت	۸/۴۶	۱/۸۶	-	-
انگیزه آرمانی مهاجرت	۸/۷۴	۱/۷۱	-	-

جدول ۴- توصیف نیت مهاجرت نمونه مورد مطالعه، n=۳۷۰

نیت مهاجرت	میانگین*	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
در ۱ سال آینده	۳/۸	۳/۰۶	۰	۱۲
در ۳-۵ سال آینده	۷/۲۸	۴/۱۱	۰	۱۲

* دامنه ۱۲ - ۰

ترویجی ارتقاء دانش، مهارت و توانایی‌های مخاطبان است. بنابراین، جوانان با دانش و توانا تر امیدوارند با بهره‌گیری از قابلیت‌های خویش در عرصه کشاورزی به موفقیت دست یابند. نتایج حاصل از همبستگی پیرسون، بین بهره‌مندی از فعالیت‌های ترویجی و دانش زراعی نشان داد که رابطه مثبت و معنی‌داری بین فعالیت‌های ترویجی و دانش زراعی وجود دارد ($r=0/22$ ، $p=0/001$). به عبارتی، با افزایش فعالیت‌های ترویجی، میزان دانش افزایش یافته است.

رابطه بین دانش زراعی نیز با نیت مهاجرت در سه‌الی پنج سال آینده، منفی و معنی‌دار به دست آمده است ($r=-0/31$ ، $p=0/001$). این رابطه حکایت از آن دارد که با افزایش دانش زراعی جوانان، نیت مهاجرت آن‌ها کاهش می‌یابد. برآیند دانش زراعی بیشتر، افزایش توانایی و قدرت مدیریت فرد در انجام امور زراعی می‌باشد. به شکلی که فرد، بهتر می‌تواند از منابع موجود استفاده کرده و بهره‌وری را در فعالیت‌های زراعی خویش افزایش دهد که نتیجه این رویداد کسب درآمد و افزایش سرمایه است.

بین رضامندی از خدمات موجود در روستا و نیت مهاجرت در سه‌الی پنج سال آینده رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد

نتایج حاکی از آن بود که رابطه مثبت و معنی‌داری بین نیت مهاجرت در سه‌الی پنج سال آینده و انگیزه زیستی ($r=0/49$ ، $p=0/001$)، انگیزه رفاهی ($r=0/001$ ، $p=0/001$) و انگیزه آرمانی ($r=0/1$ ، $p=0/04$) وجود دارد. به عبارتی، با افزایش این انگیزه‌ها به‌طور معنی‌دار، نیت مهاجرت افزایش می‌یابد. با افزایش انگیزه‌های زیستی، کامرانی و آرمانی جوانان نیت مهاجرت آن‌ها نیز افزایش می‌یابد. جوانان قصد دارند با مهاجرت، به انگیزه‌های خویش همچون یافتن شغل، کسب درآمد بیشتر، استفاده از امکانات ورزشی و استفاده بهتر از توانایی‌ها خود جامه عمل بپوشانند.

نتایج نشان داد که میزان بهره‌مندی از فعالیت‌های ترویجی با نیت مهاجرت در سه‌الی پنج سال آینده رابطه منفی و معنی‌داری دارد ($r=-0/51$ ، $p=0/001$). به بیان دیگر، با افزایش فعالیت‌های ترویجی، از نیت مهاجرت جوانان کاسته شده است. جوانانی که به میزان بیشتری از فعالیت‌های ترویجی بهره می‌گیرند احتمالاً نسبت به کشاورزی علاقه‌مندتر شده و با کشاورزی ارتباط بهتری برقرار کرده‌اند. همچنین، رهاورد برنامه‌ها و خدمات

که هر چه تعداد اعضای خانوار جوانان افزایش می‌یابد، نیت مهاجرت آنان نیز فزونی می‌یابد. به عبارت دیگر، در خانوارهای پرجمعیت، جوانان نیت بیشتری برای مهاجرت دارند. این نتیجه، با یافته گاراسکی (Garasky, 2002) هم‌راستا بوده، اما برخلاف نتایج تحقیق بلسینگ (Blessing, 2005) می‌باشد. احتمالاً یکی از دلایل این موضوع، توان کمتر این‌گونه خانوارها در تأمین کافی معاش جوانان می‌باشد.

تعداد اعضای مهاجر خانوار نیز رابطه مثبت و معنی‌دار ($r=0/18, p=0/001$) با نیت مهاجرت در سه الی پنج سال آینده داشت. رابطه این متغیر با نیت مهاجرت در یک سال آینده نیز مثبت و معنی‌دار بود ($r=0/22, p=0/001$). این یافته نشان می‌دهد، با افزایش تعداد اعضای مهاجر خانوار جوانان، نیت آنان نیز برای مهاجرت افزایش می‌یابد. این یافته توسط یافته‌های جارانسون و ثورلیندسون (Bjaranson & Thorlindson, 2006)، گاراسکی (Garasky, 2002) و دروزدزوسکی (Drozdezewski, 2000) حمایت می‌شود. در راستای توجیه این نتیجه می‌توان گفت، حمایت، راهنمایی و تجربه اعضای مهاجر، موجب امیدواری جوان برای مهاجرت می‌گردد. همچنین، توجه به اینکه عضوی از خانوار توانسته مهاجرت نماید، انجام مهاجرت را برای فرد آسان‌تر می‌سازد. با توجه به جدول ۵، درآمد خانوار رابطه منفی و معنی‌داری با نیت مهاجرت در سه الی پنج سال آینده دارد ($r=-0/41, p=0/001$). رابطه این متغیر با نیت مهاجرت در یک سال آینده نیز، منفی و معنی‌دار بود ($r=-0/16, p=0/001$). این نتیجه با یافته‌های وگت و همکاران (Vogt *et al.*, 2003)، گوبحاجو و دی‌یانگ (Gubhaju & De Jong, 2009)، و نتو و مولت (Neto & Mullet, 1998) مطابقت دارد. این یافته بیانگر آن است که با افزایش درآمد خانوار از میزان نیت مهاجرت جوانان کاسته می‌گردد. بنابراین، جوانانی که در خانوارهای با درآمد پایین‌تر زندگی می‌کنند، امیدوارند با مهاجرت، به درآمد بیشتری دست یابند.

نتایج حاصل از همبستگی پیرسون بیانگر آن بود که بین میزان مالکیت اراضی خانوار و نیت مهاجرت در سه الی پنج سال آینده رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد ($r=-0/28, p=0/001$). همچنین، رابطه میزان مالکیت اراضی خانوار با نیت مهاجرت در یک سال آینده منفی و معنی‌دار به دست آمد ($r=-0/14, p=0/007$). بر اساس این نتیجه، با افزایش میزان مالکیت اراضی خانوار جوانان، از

این نتیجه نشان‌دهنده آن است ($r=-0/49, p=0/001$). که با افزایش رضامندی جوانان از خدمات موجود در روستا، نیت مهاجرت آن‌ها کاهش می‌یابد. نتایج تحقیقات وگت و همکاران (Vogt *et al.*, 2003) و گوبحاجو و دی‌یانگ (Gubhaju & De Jong, 2009) با نتایج به‌دست‌آمده همخوانی دارد.

در مورد نگرش به امنیت مشاغل روستایی و نیت مهاجرت در سه الی پنج سال آینده، رابطه منفی و معنی‌دار به دست آمد ($r=-0/61, p=0/001$). این نتیجه حاکی از آن است که هر چه نگرش جوانان به امنیت مشاغل روستایی مثبت‌تر باشد، از نیت مهاجرت آن‌ها کاسته می‌شود. و بالعکس آن، هر چه نگرش جوانان به امنیت مشاغل روستایی نامطلوب‌تر باشد، نیت مهاجرت آن‌ها افزایش می‌یابد. این یافته توسط یافته‌های جارانسون و ثورلیندسون (Bjaranson & Thorlindson, 2006)، تیسن و همکاران (Thissen *et al.*, 2010)، سیفریت و همکاران (Seyfrit *et al.*, 2010) و گاراسکی (Garasky, 2002) حمایت می‌شود. در تفسیر این نتیجه، جوانان با نگرش مثبت به امکان یافتن شغل مورد علاقه در روستا و کسب درآمد مناسب از این طریق، در شرایطی که احتمال از دست دادن شغل خویش و آسیب به سلامتی خود را اندک ارزیابی می‌کنند، ترجیح می‌دهند که در روستا اقامت گزینند. بر طبق نتایج، رابطه منفی و معنی‌دار نگرش به وضعیت کشاورزی در آینده ($r=-0/56, p=0/001$)، با نیت مهاجرت در سه الی پنج سال آینده بیانگر آن است که هر چه جوانان نگرش مثبت‌تری به آینده کشاورزی داشته باشند، نیت مهاجرت آن‌ها کاسته می‌شود. هنگامی که جوانان، شرایط آتی کشاورزی را مثبت ارزیابی می‌کنند، کسب موفقیت در زندگی خویش را وابسته به ادامه فعالیت‌های کشاورزی می‌دانند و مایلند با فعالیت در این بخش به امرارمعاش بپردازند.

جدول ۵، همبستگی متغیرهای خانوادگی (تعداد اعضای خانوار، درآمد خانوار (سال ۸۹)، میزان مالکیت اراضی خانوار، سطح فناوری مورد استفاده در زراعت، مدت اقامت در روستا و تعداد اعضای مهاجر خانواده و ادراک از شدت تأثیر خشکسالی) را با نیت مهاجرت جوانان در یک سال، و سه الی پنج سال آینده نشان می‌دهد. رابطه مثبت و معنی‌دار تعداد اعضای خانوار با نیت مهاجرت در سه الی پنج سال آینده ($r=0/35, p=0/001$)، نشان‌دهنده آن است

مقایسه میانگین ویژگی‌های جوانان عضو و غیر عضو

تعاونی‌های کشاورزی

در میان متغیرهای فردی، تفاوت معنی‌داری از لحاظ میانگین سن، میزان بهره‌مندی از فعالیت‌های ترویجی، دانش زراعی و نگرش به امنیت مشاغل روستایی در بین جوانان عضو و غیر عضو تعاونی‌های کشاورزی وجود داشت. بر اساس جدول ۶، تفاوت معنی‌داری از لحاظ میانگین سن در بین جوانان عضو و غیر عضو تعاونی‌های کشاورزی وجود دارد ($p=0/003$).

به طوری که میانگین سن جوانان عضو تعاونی‌های کشاورزی بیشتر از جوانان غیر عضو می‌باشد (۲۳/۳۱ نسبت به ۲۲/۳۷). در رابطه با متغیر میزان بهره‌مندی از فعالیت‌های ترویجی نیز بین جوانان دو گروه، تفاوت معنی‌داری به دست آمد ($p=0/001$). جوانان عضو تعاونی‌های کشاورزی نسبت به جوانان غیر عضو، از فعالیت‌های ترویجی بیشتری برخوردار بوده و از میانگین نمره بالاتری برخوردار بودند (۱۲/۷۵ نسبت به ۱۰/۴۷). اما با مدنظر قرار دادن طیف دامنه این متغیر (۰-۲۸)، هر دو گروه، از فعالیت‌های ترویجی کمی بهره‌مند شده‌اند. از لحاظ دانش زراعی نیز در بین دو گروه، تفاوت معنی‌داری وجود داشت ($p=0/001$). به گونه‌ای که جوانان عضو تعاونی‌های کشاورزی، از دانش زراعی بیشتری برخوردار بوده و از میانگین نمره بالاتری بهره‌مند بودند (۱۰/۳۵ نسبت به ۸/۶۶). اگرچه با توجه به طیف دامنه این متغیر (۰-۲۸)، هر دو گروه دارای دانش زراعی کمی هستند.

مطابق با جدول ۶، تفاوت معنی‌داری از لحاظ میانگین نگرش به امنیت مشاغل روستایی در بین جوانان عضو و غیر عضو تعاونی‌های کشاورزی وجود دارد ($p=0/003$). به طوری که جوانان عضو تعاونی‌های کشاورزی از نگرش مطلوب‌تری نسبت به امنیت مشاغل روستایی برخوردار بوده و میانگین نمره بالاتری داشتند (۱۲/۵۲ نسبت به ۱۱/۴). با وجود این، نگرش جوانان عضو تعاونی‌های کشاورزی به امنیت مشاغل روستایی کمی از میانگین دامنه بالاتر می‌باشد. تأثیر فعالیت تعاونی‌های کشاورزی در تقویت نگرش جوانان به امنیت مشاغل روستایی موفقیت‌آمیز نبوده است.

با توجه به نتایج حاصل، در بین متغیرهای اجتماعی، تفاوتی از نظر میانگین متغیرهای پیوند اجتماعی، مشارکت اجتماعی، احساس تعلق به محل سکونت، حمایت اجتماعی، حس اجتماعی و نگرش سایر افراد به مهاجرت در بین دو گروه مشاهده نگردید. نکته مهم آن است که عضویت جوانان در تعاونی‌های کشاورزی تأثیری

میزان نیت مهاجرت آن‌ها کم می‌شود. این یافته با نتایج حاصل از تحقیقات رحمان و همکاران (Rahman et al., 2007)، منگ (Meng, 2009)، ژانگ و سانگ (Zhang & Song, 2003)، مولان و همکاران (Mullan et al., 2011) و لو و سانگ (Lo & Song, 2006) منطبق است. در وضعیتی که میزان اراضی بیشتری تحت تملک خانوار باشد، این شرایط برای فرد جوان وجود دارد که بر روی زمین زراعی خانوار خویش به کار مشغول شود.

از بین متغیرهای بیان شده، ادراک از شدت تأثیر خشکسالی با نیت مهاجرت در سه الی پنج سال آینده دارای رابطه مثبت و معنی‌داری بود ($r=0/52$, $p=0/001$). این یافته با نتایج تحقیق بریوس و همکاران (Barrios et al., 2006) مطابقت دارد. البته پائول (Paul, 1998) خشکسالی را در رخداد مهاجرت موقت، تأثیرگذار دانسته است. این یافته بدین معنی است که هر چه تأثیر خشکسالی بر خانوار جوانان بیشتر باشد، نیت مهاجرت جوانان افزایش پیدا می‌کند. از آنجاکه اساس فعالیت‌های کشاورزی به‌ویژه زراعت بر آب استوار است، بنابراین کمبود آب، تأثیر شگرفی بر این گونه فعالیت‌ها می‌گذارد. خشکسالی نه تنها اثرات اقتصادی (کاهش تولیدات کشاورزی و در پی آن نزول درآمد و...) در پی دارد، بلکه اثرات اجتماعی (بروز درگیری بر سر منابع آب و...)، روانی (انزوا، پرخاشگری و...)، زیست‌محیطی (خشکی پوشش گیاهی و...) و... به همراه خواهد داشت. این پیامدها، شرایط را برای زندگی سخت کرده و تقویت نیت مهاجرت را به همراه دارد.

به‌منظور تعیین رابطه بین متغیرهای اجتماعی با نیت مهاجرت از همبستگی پیرسون استفاده گردید (جدول ۵). مشارکت اجتماعی رابطه منفی و معنی‌دار با نیت مهاجرت در سه الی پنج سال آینده دارد ($r=-0/42$, $p=0/001$). این نتیجه نشان می‌دهد که با افزایش مشارکت اجتماعی جوانان، نیت مهاجرت آن‌ها کاهش می‌یابد. این یافته با نتایج تحقیق لیاو (Liao, 2001) مطابقت دارد. این موضوع حاکی از آن است هر چه فرد جوان، بیشتر در اجتماع (محلی) حاضر شود و در فعالیت‌های مختلف شرکت نماید، خود را به‌عنوان عنصری فعال و تأثیرگذار در اجتماع قلمداد می‌کند. همچنین، عضویت جوانان در تشکل‌ها و نهادهای محلی، منجر به افزایش روابط اجتماعی آنان با دیگران می‌شود که نه تنها وابستگی جوانان را به اعضای نظام اجتماعی و اجتماع افزایش می‌دهد بلکه انسجام اجتماعی را در بین اعضای اجتماع ارتقا می‌بخشد.

مهاجرت هر دو گروه در سه الی پنج سال آینده، بالاتر از میانگین طیف دامنه می‌باشد. مطالعات بیان کرده‌اند که عضویت و عدم عضویت در تشکل‌ها و نهادهای محلی که یکی از نشانه‌های مشارکت اجتماعی بشمار می‌رود، در میزان نیت مهاجرت تأثیرگذار می‌باشد. بر اساس نتایج تحقیقات (Liao, 2001)، عضویت در تشکل‌ها منجر به انسجام بیشتر در بین اعضاء نظام اجتماعی شده و از میزان نیت مهاجرت افراد می‌کاهد. اما بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، عضویت در تعاونی‌های کشاورزی، تأثیر معنی‌دار در کاهش میزان نیت مهاجرت نداشته است. عضویت صرف در تشکل‌ها به‌تنهایی، مشارکت اجتماعی قلمداد نمی‌شود بلکه تعریف نقش‌های مختلف برای افراد و انجام وظایف مشخص شده از سوی آن‌ها، مشخص شدن اهداف برای دستیابی به آن و غیره می‌تواند نمود مشارکت اجتماعی باشد.

در افزایش دو متغیر مشارکت اجتماعی و پیوند اجتماعی آن‌ها نداشته است. درحالی‌که اگر کارکرد تعاونی‌های کشاورزی به‌عنوان یک تشکل محلی و یکی از نموده‌های مشارکت اجتماعی به‌درستی انجام‌گرفته بود، تأثیر آن می‌بایست در افزایش روحیه تعاون، همکاری و روابط بیشتر جوانان عضو صورت می‌گرفت.

مقایسه میانگین نیت مهاجرت بین جوانان عضو و غیر عضو تعاونی‌های کشاورزی

بر اساس نتایج جدول ۷ و آزمون تی استیودنت (T- test)، تفاوت معنی‌داری از نظر میانگین نیت مهاجرت جوانان عضو و غیر عضو تعاونی‌های کشاورزی در یک سال و سه الی پنج سال آینده وجود نداشت. بنا بر طیف دامنه، نیت مهاجرت هر دو گروه در یک سال آینده پایین می‌باشد. میانگین نیت مهاجرت جوانان عضو در سه الی پنج سال آینده (۶/۹۷)، تفاوت معنی‌داری با نیت مهاجرت جوانان غیر عضو (۷/۵۵) ندارد. با توجه به طیف دامنه، نیت

جدول ۵- همبستگی پیرسون بین سازه‌های خانوادگی و روانی - اجتماعی با نیت مهاجرت نمونه مورد مطالعه

نیت مهاجرت در ۳ الی ۵ سال آینده		نیت مهاجرت در ۱ سال آینده		سازه‌های فردی و خانوادگی
ضریب همبستگی (r)	معنی‌داری (p)	ضریب همبستگی (r)	معنی‌داری (p)	
۰/۲۵	۰/۰۰۱	۰/۰۹	۰/۰۶	سطح تحصیلات
-۰/۵۱	۰/۰۰۱	-۰/۰۳	۰/۹۴	میزان بهره‌مندی از فعالیت‌های ترویجی
-۰/۳۱	۰/۰۰۱	-۰/۰۳	۰/۹۵	دانش زراعی
-۰/۴۹	۰/۰۰۱	-۰/۰۸	۰/۴۵	رضامندی از خدمات موجود در روستا
-۰/۶۱	۰/۰۰۱	-۰/۰۶	۰/۲۲	نگرش به امنیت مشاغل روستایی
۰/۵۶	۰/۰۰۱	-۰/۰۶	۰/۲۱	نگرش به وضعیت کشاورزی در آینده
۰/۳۵	۰/۰۰۱	۰/۰۹	۰/۰۷	بعد خانوار
-۰/۴۱	۰/۰۰۱	-۱/۶	۰/۰۰۱	درآمد خانوار (سال ۸۹)
-۰/۲۸	۰/۰۰۱	-۱/۴	۰/۰۰۷	میزان مالکیت اراضی خانوار
-۰/۰۵	۰/۲۸	-۰/۰۸	۰/۱	سطح فناوری مورد استفاده در زراعت
-۰/۰۶	۰/۲۳	-۰/۰۹	۰/۱۳	مدت اقامت در روستا
۰/۱۸	۰/۰۰۱	۰/۲۲	۰/۰۰۱	تعداد اعضای مهاجر
۰/۵۲	۰/۰۰۱	۰/۱	۰/۵۳	ادراک از شدت تأثیر خشکسالی

عوامل مؤثر بر نیت مهاجرت جوانان روستایی عضو و غیر عضو تعاونی‌های...

ادامه جدول ۵

نیت مهاجرت در ۳ الی ۵ سال آینده		نیت مهاجرت در ۱ سال آینده		سازه‌های خانوادگی
ضریب همبستگی (r)	سطح معنی‌داری (p)	ضریب همبستگی (r)	سطح معنی‌داری (p)	
سازه‌های روانی - اجتماعی				
-۰/۰۰۸	۰/۸۷	-۰/۰۲	۰/۶۵	پیوند اجتماعی
-۰/۴۲	۰/۰۰۰۱	-۰/۱۷	۰/۴۳	مشارکت اجتماعی
-۰/۰۷	۰/۱۳	-۰/۰۸	۰/۲۳	احساس تعلق به محل سکونت
-۰/۰۲	۰/۶۲	-۰/۰۰۶	۰/۶۶	حمایت اجتماعی
-۰/۰۹	۰/۰۷	-۰/۰۵	۰/۳۵	حس اجتماعی

جدول ۶- مقایسه میانگین سازه‌های فردی و خانوادگی بین جوانان عضو و غیر عضو تعاونی‌های کشاورزی

متغیر	جوانان عضو تعاونی		جوانان غیر عضو تعاونی		آماره T	سطح معنی‌داری (p)
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار		
سازه‌های فردی						
سن	۲۳/۳۱	۲/۷۶	۲۲/۳۷	۳/۲۲	-۳	۰/۰۰۳
سطح تحصیلات	۱۱/۹	۲/۹۱	۱۰/۵۵	۳/۲۴	-۴/۲۳	۰/۳۸
میزان بهره‌مندی از فعالیت‌های ترویجی	۱۲/۷۵	۴/۰۹	۱۰/۴۷	۳/۱	-۵/۹۵	۰/۰۰۰۱
دانش زراعی	۱۰/۳۵	۲/۷۴	۸/۶۶	۲/۲۵	-۶/۴۱	۰/۰۰۰۱
سابقه کار کشاورزی	۴/۹	۱/۸۵	۴/۶۵	۱/۵	۰/۰۹	۰/۸۷
انگیزه زیستی	۷/۹۲	۲/۴۱	۸/۵۷	۲/۹۱	۳/۴۳	۰/۰۸
انگیزه هویتی	۹/۰۱	۱/۹	۹	۱/۹	-۰/۰۵	۰/۵۷
انگیزه کامرانی	۸/۵۴	۱/۸۹	۸/۴	۱/۸۴	-۰/۷۲	۰/۹۱
انگیزه آرمانی	۸/۵۸	۱/۶۲	۸/۸۷	۱/۷۸	۱/۶	۰/۱۵
نگرش به وضعیت اجتماعی کشاورزان و روستاییان	۱۴/۸۶	۲/۹۳	۱۳/۶۷	۲/۷۴	-۴/۰۲	۰/۹۸
رضامندی از خدمات روستا	۲۲/۰۵	۴/۳۹	۲۱/۳۷	۳/۸	-۱/۵۸	۰/۱۸
نگرش به امنیت مشاغل روستایی	۱۲/۵۲	۳/۱۸	۱۱/۴	۴	-۳/۰۱	۰/۰۰۳
نگرش به وضعیت کشاورزی در آینده	۱۱/۶۲	۳/۱۶	۱۱/۰۱	۳/۴	۱/۷۹	۰/۲۲

ادامه جدول ۶

سطح معنی داری (p)	آماره T	جوانان غیر عضو تعاونی		جوانان عضو تعاونی		متغیر
		انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
سازه‌های خانوادگی						
۰/۸۸	-۰/۰۳	۱/۶۸	۵/۱	۱/۸۵	۵/۶	بعد خانوار
۰/۲۸	-۱/۶	۴/۸۸	۶/۲۹	۴/۵۶	۷/۰۸	میزان مالکیت اراضی خانوار
۰/۵۲	-۱/۵۵	۴/۰۹	۱۸/۷۷	۳/۷۲	۱۹/۴۱	سطح تکنولوژی مورد استفاده در زراعت
۰/۷۸	۰/۱۴	۰/۹۹	۱/۱۵	۰/۹۷	۱/۱۳	تعداد اعضای مهاجر خانوار
۰/۱۷	-۱/۳۷	۲/۷۴	۴/۸۶	۲/۵۵	۵/۲۴	درآمد خانوار (سال ۸۹)

طیف دامنه میزان بهره‌مندی از فعالیت‌های ترویجی و دانش زراعی: (۲۸-۰)، طیف دامنه انگیزه‌های زیستی، هویتی، کامرانی و آرمانی: (۱۶-۰) و طیف دامنه سطح فناوری مورد استفاده در زراعت: (۳۲-۰)، نگرش به وضعیت اجتماعی کشاورزان و روستاییان، نگرش به وضعیت کشاورزی در آینده: (۲۰-۰)، نگرش به امنیت مشاغل روستایی: (۲۴-۰) و رضامندی از خدمات موجود در روستا: (۵۲-۰)

جدول ۷- مقایسه میانگین نیت مهاجرت بین جوانان عضو و غیر عضو تعاونی‌های کشاورزی

سطح معنی داری (p)	آماره T	جوانان غیر عضو		جوانان عضو تعاونی		متغیر
		انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۴	۰/۳۲	۳/۱۷	۳/۸۵	۲/۹۴	۳/۷۴	نیت مهاجرت در ۱ سال آینده*
۰/۵۵	۱/۳۵	۴/۱۳	۷/۵۵	۴/۰۷	۶/۹۷	نیت مهاجرت در ۳ الی ۵ سال آینده*

* دامنه: ۱۲-۰

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

جوانان روستایی به‌عنوان آینده‌سازان جوامع روستایی و مولدان آینده برای تأمین مواد اولیه و فرآورده‌های غذایی، از مهم‌ترین گروه‌های تأثیرگذار بر آینده کشور و توسعه بخش کشاورزی قلمداد می‌شوند. به‌منظور استفاده از توانایی‌ها و قابلیت‌های آن‌ها در راستای توسعه پایدار روستایی و کشاورزی نیاز است که آن‌ها مناطق روستایی را برای ادامه زندگی خویش انتخاب نمایند. این در حالی است که روند حاضر، خروج روزافزون آن‌ها را از مناطق روستایی نشان می‌دهد. در این پژوهش سعی شد تا عوامل مرتبط با شکل‌گیری نیت مهاجرت در جوانان شناسایی گردد. با توجه به نتایج، میزان بهره‌مندی جوانان از

فعالیت‌های ترویجی در سطح مطلوبی قرار ندارد. جوانان روستایی بالاخص جوانان خانوارهای کشاورز به‌عنوان یکی از مخاطبین مهم برنامه‌های مکتب آموزشی ترویج نادیده انگاشته شده‌اند. توجه ترویج کشاورزی به پرورش مردان بزرگسال روستایی (کشاورزان) در جریان تولید محصولات کشاورزی به‌طور سنتی و متعارف همواره در رأس برنامه‌های آموزشی ترویج بوده است. این در حالی است که جوانان روستایی به‌عنوان بخش عمده نیروی انسانی مؤثر در فرآیند توسعه، نیاز به توجه جدی ترویج کشاورزی و آموزش‌های مؤثر آن دارند. جوانان روستایی در شرایط فقر آموزشی طبیعتاً نمی‌توانند مترقی و پیشرو بخش کشاورزی باشند. بنابراین سمت دهی سیاست‌های ترویج

بیماری‌های مهم منطقه و ارائه روش‌های مناسب برای مقابله با آن‌ها و آشنا نمودن افراد با تناوب‌های مناسب در کشت از جمله مواردی می‌باشد که در راستای افزایش دانش زراعی جوانان مثمر ثمر خواهد بود.

بر اساس یافته‌ها با افزایش مشارکت از احتمال مهاجرت جوانان کاسته می‌شود. جوانان هنگامی که از ارتباط بیشتری با سایر افراد روستا برخوردار شوند، دارای دل‌بستگی بیشتری به اعضای نظام اجتماعی و محل زندگی خویش خواهند شد. در این راستا، کمک به برقراری ارتباط بیشتر جوانان از طریق برگزاری جلسات و نشست‌های هفتگی و ماهانه با دوستان، کشاورزان، مروجین منطقه و افراد کلیدی روستا نظیر دهیار و اعضای شورا می‌تواند منجر به پیوند اجتماعی بیشتر جوانان گردد. همچنین هر چه فرد جوان، بیشتر در اجتماع (محلی) حاضر شود و در فعالیت‌های مختلف شرکت نماید، خود را به‌عنوان عنصری فعال و تأثیرگذار در اجتماع قلمداد می‌کند. بنابراین علاوه بر تقویت مشارکت اجتماعی جوانان عضو تشکل‌ها، ایجاد دیگر تشکل‌ها در قالب شرکت‌های تعاونی، گروه‌های برگزاری مراسم مذهبی و ملی، انجمن‌های ادبی، هنری و ورزشی می‌تواند شرایط را برای عضویت جوانان در این تشکل‌ها فراهم آورد. با عضویت جوانان در این نهادهای محلی، حضور آن‌ها در فعالیت‌های اجرایی، شرکت در تصمیم‌گیری‌ها و به عهده گرفتن مسئولیت از سوی آن‌ها، میزان مشارکت اجتماعی آن‌ها افزایش خواهد یافت.

بر طبق یافته‌ها با افزایش رضامندی جوانان از خدمات موجود در روستا، از نیت مهاجرت کاسته می‌گردد. البته رابطه مثبت و معنی‌دار انگیزه رفاهی و نیت مهاجرت نیز به اهمیت تأثیر کیفیت و کمیت تسهیلات روستا بر نیت مهاجرت جوانان اشاره دارد. بنابراین توسعه زیرساخت‌ها در منطقه مورد مطالعه منجر به افزایش رضامندی جوانان از خدمات موجود در روستا خواهد شد. نتایج بیانگر آن بود که جوانان عضو تعاونی‌های کشاورزی به‌طور معنی‌دار بهره‌مندی بیشتری از فعالیت‌های ترویجی داشته و از سطح دانش زراعی بالاتری برخوردار بودند. اما این میزان برای هر دو متغیر از میانگین دامنه کمتر بود. در واقع، فعالیت تعاونی‌های کشاورزی در راستای بهره‌مند ساختن جوانان عضو از فعالیت‌های ترویجی و افزایش میزان دانش زراعی آن‌ها دارای موفقیت اندکی بوده است. بنابراین، با

نسبت به جوانان مسأله‌ای انکارناپذیر می‌باشد. بر اساس یافته‌ها، نیت مهاجرت جوانان در کوتاه‌مدت (یک سال آینده) پایین بوده و از میانگین دامنه کمتر می‌باشد. به عبارت دیگر، اکثریت جوانان برای مهاجرت در یک سال آینده تصمیم جدی ندارند. در صورتی که نیت مهاجرت جوانان در میان‌مدت (سه الی پنج سال آینده) بالا بوده و از میانگین دامنه، بیشتر می‌باشد. به عبارتی، تصمیم جوانان برای مهاجرت در سه الی پنج سال آینده جدی می‌باشد. بنابراین تمرکز برنامه‌ها، تمهیدات و فعالیت‌ها در جهت کاهش نیت مهاجرت جوانان بیشتر باید بر مبنای زمان میان‌مدت باشد.

با عنایت به رابطه ادراک از شدت تأثیر خشکسالی و نیت مهاجرت جوانان، لازم است ترویج کشاورزی با پیوند و ایجاد ارتباط با مراکز مطالعاتی و تحقیقاتی، مسائل و مشکلات کشاورزان را در این رابطه منتقل نموده و به دنبال آن یافته‌های اثربخش این مراکز را به کشاورزان انتقال دهد. به عبارتی عمده فعالیت برنامه‌های ترویجی در رابطه با خشکسالی باید در راستای کاهش تأثیر خشکسالی بر خانوارها باشد. معرفی فناوری‌های کارا، ارائه اطلاعات و آگاهی‌های لازم در خصوص عملیات صحیح زراعی در شرایط خشکسالی و معرفی کشت‌های جایگزین در این شرایط می‌تواند راهگشا باشد. البته تلاش ترویج کشاورزی برای معرفی شیوه‌های متنوع سازی امرامعاش توسط خانوارها می‌تواند تأثیر شدت خشکسالی را تا حدی کاهش دهد. از بین متغیرهای فردی، رابطه منفی دانش زراعی با نیت مهاجرت جوانان مبین این است که با افزایش دانش زراعی از نیت مهاجرت جوانان کاسته می‌شود. از آنجاکه افزایش کارایی و بهره‌وری و به‌طور کلی رشد کمی و کیفی به‌خصوص در عرصه تولیدات کشاورزی در پرتو داشتن اطلاعات و آگاهی‌های لازم میسر است، انتقال اطلاعات و ایجاد روحیه یادگیری مطالب نوین کشاورزی از جمله اهداف و وظایف ترویج کشاورزی است. لذا انتقال اطلاعات در زمینه‌های مراحل مختلف زراعت به جوانان منجر به افزایش دانش زراعی آن‌ها می‌گردد. ارائه آگاهی‌های لازم در خصوص خاک‌های مناسب برای کشت گیاهان زراعی، معرفی ماشین‌آلات نوین برای انجام عملیات زراعی در مراحل کاشت، داشت و برداشت، معرفی گیاهان زراعی قابل کشت در منطقه، ارائه اطلاعات در مورد روش‌های مختلف آبیاری، شناساندن آفات و

کمبود فرصت اشتغال و درآمد اندک جوانان و خانوارهای آن‌ها یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار برافزایش نیت مهاجرت جوانان بود. اداره تعاون باید اقدامات بیشتری در راستای افزایش درآمد جوانان و خانوارهای عضو انجام دهد. همچنین، این نهاد با نظارت بیشتر بر امور تعاونی‌های کشاورزی می‌بایست دخالت و مشارکت جوانان را در فعالیت‌های مربوط به تعاونی از طریق به عهده گرفتن مسئولیت، انجام امور و شرکت در جلسات و مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها ارتقا بخشد.

توجه به نقش مهم فعالیت‌های ترویجی و دانش زراعی بر کاهش نیت مهاجرت، اداره تعاون شهرستان مرودشت با افزایش فعالیت‌های ترویجی از طریق روش‌های مختلف قادر خواهد بود میزان دانش اعضاء خویش را بهبود ببخشد.

از نظر نیت مهاجرت جوانان عضو و غیر عضو تعاونی‌های کشاورزی تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد. به عبارت دیگر، عضویت جوانان در تعاونی‌های کشاورزی تأثیری بر کاهش نیت مهاجرت آن‌ها نداشته است. همان‌طور که بیان شد

منابع

- رضانیان، م. (۱۳۸۰). سالخوردگی جمعیت شاغل در بخش کشاورزی ایران، دلایل و پیامدها. *فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه*، شماره ۳۶، صص ۲۳۵-۲۰۷.
- رنجبر، ز. (۱۳۸۸). اثرات برنامه‌های ترویجی بر پایداری اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیک نظام‌های زراعی گندم کاران آبی و دیم. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شیراز.
- سرمه، ز.، بازرگان، ع.، و حجازی، ا. (۱۳۷۹). *روش‌های تحقیق در علوم رفتاری*، تهران: انتشارات آگاه.
- صبور، ف.، رضائی مقدم، ک.، و منتی زاده، م. (۱۳۹۳). بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی در بین کشاورزان عضو و غیر عضو تشکلهای کشاورزی: مورد مطالعه کشاورزان شهرستان گرمسار. *مجله تعاون و کشاورزی*، شماره ۱۱، صص ۹۵-۱۱۷.
- علی بیگی، ا. م.، پاپزن، ع.، و دره زرشکی، م. (۱۳۸۸). دلایل و راهکارهای کاهش تمایل جوانان روستایی شهرستان کرمانشاه به مهاجرت. *مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*، دوره ۴۰، شماره ۱، صص ۴۹-۳۹.
- فاطمی، م.، کرمی، ع. (۱۳۸۹). مطالعه موردی واکاوی علل و اثرات خشکسالی. *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، جلد ۶ شماره ۲، صص ۹۶-۷۷.
- قاسمی اردهائی، ع. (۱۳۸۵). بررسی علل مهاجرت روستاییان به شهرها در ایران با فرا تحلیل پایان‌نامه‌های تحصیلی (مقطع زمانی ۱۳۸۳-۱۳۵۹). *فصلنامه روستا و توسعه*، دوره ۹، شماره ۱، صص ۸۰-۵۱.
- قاسمی سیانی، م. (۱۳۸۸). پیامدهای مهاجرت روستا شهری نسل جوان روستایی. *مجله پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه*، شماره ۲، صص ۱۶۵-۱۴۵.
- کشاورز، م. (۱۳۸۴). *ایستارها، رفتارها و مدیریت خشکسالی کشاورزان استان فارس*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
- کشاورز، م.، کرمی، ع.، و زمانی، غ. (۱۳۸۹). آسیب‌پذیری خانوارهای کشاورز از خشکسالی: مطالعه موردی. *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، شماره ۶، جلد ۲، صص ۳۲-۱۵.
- لهسایی‌زاده، ع. (۱۳۶۸). *نظریات مهاجرت*. شیراز: انتشارات نوید.
- موتقی جدیدی، ح.، و خاتون‌آبادی، ا. (۱۳۸۸). تعیین رابطه عوامل درون خانوار و مهاجرت اعضای خانوارهای روستایی شهرستان مرند به شهرها ارسال ۱۳۸۳، *فصلنامه روستا و توسعه*، دوره ۱۲، شماره ۳، صص ۱۱۴-۹۳.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۸۶). مهاجرت‌های استانی بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۸۵. قابل دسترسی در آدرس اینترنتی: <http://amar.sci.org.ir>

- Abd-Ella, M., Eric, O. H., and Warren, R. D. (1981). Adoption behavior in family farm systems: An Iowa study. *Journal Rural Sociology*, 46, 42-61.
- Adewale, J. G. (2005). Socio-economic factors associated with urban rural migration in Nigeria: A case study of Oyo state, Nigeria. *J. Hum. Ecol.*, 17(1), 13-16.
- Asfaw, W., Tolossa, D., and Zeleke, G. (2010). Causes and impacts of seasonal migration on rural livelihoods: Case studies from Amhara region in Ethiopia. *Norwegian Journal of Geography*, 64(1), 58 – 70.

- Azkiya, M. (2005). Poverty, vulnerability and development: Case study of the Garmsar and Dashte Azadegan villages. *Middle East Critique*, 14(1), 109-125.
- Barrios, S., Bertinelli, L. and Strobel, E. (2006). Climate change and rural-urban migration: The case of sub-saharan Africa. *Journal of Urban Economics*, 60, 357-371.
- Bjaranson, T., and Thorlindsson, T. (2006). Should I stay or should I go? migration expectations among youth in Icelandic fishing and farming communities. *Journal of Rural Studies*, 22, 290-300.
- Blessing, U. M. (2005). Who moves and who stays? rural out-migration in Nigeria. *Journal of Population Research*, 22 (2), 141-161.
- Browne, C. A. (2010). *The effects of changing farm structure on rural migration in the United States*, agricultural economics Oklahoma state university Stillwater, Ms.C. Tesis, Oklahoma.
- Clay, D., Reardon, T., and Kangasniemi, J. (1998). Sustainable intensification in the highland tropics: Rwandan farmers' investments in land conservation and soil fertility, *Economic Development and Cultural Change*, 45 (2), 351- 378.
- De Jong, G. F. (2000). Expectations, gender, and norms in migration decision-making. *Population Studies*, 54(3), 307-319.
- Drozdowski, D. (2008). We're moving out': Youth out-migration intentions in coastal non-metropolitan New South Wales. *Geographical Research*, 46(2), 153-161.
- Garasky, S. (2002). Where are they going? A comparison of urban and rural youths' locational choices after leaving the parental home. *Social Science Research*, 31, 409-431.
- Gubhaju, B., and De Jong, G. F. (2009). Individual versus household migration decision rules: Gender and marital status differences in intentions to migrate in South Africa. *International Migration*, 47(1), 31-61.
- Keban, Y. T. (1993). *A study of migration intentions: The case of migrants in three cities in Indonesia*. Ph.D. Dissertation, Florida state university, college of social sciences, Florida.
- Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. (1970). Determining size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Liao, P. (2001). *The effects of community attachment and quality of life on migration intention: A comparison of Pennsylvania and Taiwanese rural communities*. Ph.D. Dissertation, Pennsylvania state university, college of agricultural sciences, Pennsylvania.
- Lu, Zh., and Song, Sh. (2006). Rural-urban migration and wage determination: The case of Tianjin, China. *China Economic Review*, 17, 337-345.
- Meng, L. (2009). *Essays on rural-urban migration in Hinterland China*. Ph.D. Dissertation, university of California, San Diego economics and international affairs, California.
- Moon, J., Park, J., Jung, G. H., and Choe, Y. C. (2010). The impact of IT use on migration intentions in rural communities. *Technological Forecasting & Social Change*, 77, 1401-1411.
- Neto, F., and Mullet, E. (1998). Decision-making as regards migration: Wage differential, job opportunity, and the network effect. *Acta Psychologica*, 98, 57- 66.
- Paul, B. K. (1998). Coping mechanisms practiced by drought victims (1994/5) in north Bengal, Bangladesh. *Applied Geography*, 8(4), 355-373.
- Pretty, G., Bramston, P., and Patrick, J. (2006). The relevance of community sentiments to Australian rural youths' intention to stay in their home communities. *American Behavioral Scientist*, 50 (2), 226-240.
- Rahman, M., Islam, R., and Rahman, M. (2007). Causes and consequences of in - migration at Rajshahi city corporation, Bangladesh. *Journal of Engineering and Applied Sciences*, 2(2), 305- 308.
- Rezvanfar, A., Samiee, A., and Faham, E. (2009). Analysis of factors affecting adoption of sustainable soil conservation practices among wheat growers. *World Applied Sciences Journal*, 6 (5), 644 - 651.
- Seyfrit, C. L., Bjaranson, T., and Olafsson, K. (2010). Migration intentions of rural youth in Iceland: Can a large-scale development project stem the tide of out-migration? *Society & Natural Resources*, 23(12), 1201-1215.
- Shivashankara, G. P., and Siddegowda. (2010). Determinants of rural to urban migration and environmental problems. *OIDA International Journal of Sustainable Development*, 1(7), 99-106.
- Song, Y., Zheng, J., and Qian, W. (2009). To be, or not to be: Rural women's migration decisions. *The Chinese Economy*, 42 (4), 63-74.
- Stockdale, A. (2006). Migration: Pre-requisite for rural economic regeneration? *Journal of Rural Studies*, 22, 354-366.
- Thissen, F., Fortuijn, J. D., Strijker, D., and Haarsten, T. (2010). Migration intentions of rural youth in the Westhoek, Flanders, Belgium and the Veenkoloniën, The Netherlands. *Journal of Rural Studies*, 26, 428-436.
- Vogt, R. J., Allen, J. C., and Cordes, S. (2003). Relationship between community satisfaction and migration intentions of rural Nebraskans. *Great Plains Research*, 13, 63-74.
- Zhang, K. H., and Song, S. (2003). Rural-urban migration and urbanization in China: evidence from time-series and cross-section analyses. *China Economic Review*, 14, 386-400.

Factors Influencing Migration Intention of Rural Youths Members/Non Members of Marvdasht County Agricultural Cooperatives

A. Khatir, K. Rezaei-Moghaddam* and Gh. Zamani¹
(Received: Oct, 11. 2014; Accepted: Feb, 07. 2016)

Abstract

In order to benefit from rural youths' abilities and capabilities in agricultural and rural development, it is necessary that they choose the rural areas for living. But, the present trend shows that they departure rural areas. This research was performed in order to identify factors influencing migration intention of members and non-members of Marvdasht Agricultural Cooperatives to prevent increasing migration. The survey research was used with a structured questionnaire. Population of the research included all rural youths in Marvdasht county. A total number of 370 young were selected using the multi-stage stratified random sampling method. Based on the findings, the average of migration intention of members and non-members of Agricultural Cooperatives is low for the next year but it will high for next 3-5 years. The results indicate a significant relation between migration intention in the next 3-5 years and the other variables including access to extension services, agricultural knowledge, satisfaction of the existing services in rural area, perception of drought impact intensity and social participation. Ultimately, practical advices have been offered in order to reduce migration intention of rural youths.

Keywords: Migration Intention; Rural Youths; Agricultural Cooperatives; Marvdasht County.

¹-.Former M.Sc. Student, Associate Professor & Professor, Department of Agricultural Extension and Education, School of Agriculture, Shiraz University, respectively, Shiraz, Iran.

*- Corresponding author, Email: rezaei@shirazu.ac.ir